

Mesut Sert

**18. Yüzyıl Osmanlı
İktisat Düşüncesinde
Kameralizm**

HERETİK

18. Yüzyıl Osmanlı İktisat Düşüncesinde Kameralizm
Mesut Sert

Heretik Yayınları: 125 İktisat Serisi: 25
ISBN: 978-605-9436-92-2

©2026 Heretik Basın Yayın

Tüm hakları saklıdır. Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa
fotokopi, film, vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Şubat 2026, Ankara

Editör: Eren Kırmızıaltın
Sayfa Düzeni ve Kapak: Ali İmren

Heretik Basın Yayın ve Organizasyon Tic. Ltd. Şti.

Aziziye Mahallesi, Kuloğlu Sok. 15/2, Çankaya, Ankara

Tel: +90 (312) 418 52 00 • Faks: +90 (312) 418 50 00

Sertifika No: 41952

İnternet Sitesi: heretik.com.tr

Twitter: twitter.com/heretikyayin

Instagram: instagram.com/heretikyayin

E-mail: info@heretik.com.tr

Bizim Büro Basım Evi Yayın ve Dağ. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. 6/A Altındağ/Ankara

Sertifika No: 42488

*Hayatımın en zor günlerinde bana
kapılarını açan Hakkâri'ye
Kentine,
Üniversitesine...*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM OSMANLI İKTİSAT DÜŞÜNÇESİ VE KAMERALİZM

1.1. İktisat/İktisadi Olan: Bir Tanımlama Çabası.....	18
1.2. Osmanlı İktisadi Düşüncesi	24
1.2.1. ‘Modern Öncesi’ Dönem İktisadi Düşüncesi	28
1.2.2. 19. yy Osmanlı İktisat Düşüncesi: Aktörler	41
1.3. Kameralizm.....	57
1.4. Kameralizmin Osmanlı Düşüncesine Etkileri: Bir Değerlendirme	74

İKİNCİ BÖLÜM İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİNDE SEFARETNAMELERİN KAYNAK DEĞERİ

2.1. Osmanlı Sefirleri	84
2.2. Sefaretnameler.....	91
2.3. Sefaretnamelerin Kaynak Değeri.....	99
2.4. İktisadi Düşünce Tarihi Kaynağı Olarak Sefaretnamelerin Kaynak Değeri.....	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AHMED RESMÎ EFENDİ'NİN VİYANA
VE BERLİN SEFARETNAMELERİ

3.1. Ahmed Resmi Efendi'nin Hayatı.....	112
3.2. Viyana Sefareti.....	116
3.3. Berlin Sefareti.....	124
3.4. Sefaretnamelerin Değerlendirilmesi.....	133

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
EBUBEKİR RÂTİB EFENDİ VE
VİYANA SEFARETNAMELERİ

4.1. Ebubekir Râtib Efendi'nin Hayatı	139
4.2. Viyana Sefareti ve Nemçe Sefaretnamesi	145
4.3. Ebubekir Râtib Efendi'nin Büyük Layiha'sı.....	156
4.5. Sefaretnamelerin Değerlendirilmesi.....	174
Sonuç	183
Kaynakça	189
Ekler	199

ÖNSÖZ

“40 yıl artı 5 dakika”

Picasso'ya atfedilen ve farklı süreleri içeren versiyonları da olan bu söz esas olarak birikim/tecrübeye referans verir. Tarih alanında bir Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan bu metnin hikâyesi de benzer.

2000'lerin başında başlayıp 2010'da biten İktisat alanındaki doktora çalışmamı ulus-devlet inşasının mali kökenlerini İngiltere, Fransa, Almanya örneklerini kapsayan Batı Avrupa modeli/modelleri ile Osmanlı-Türkiye modelinin karşılaştırması üzerine yapmıştım. Tez bütünü içerisinde Osmanlı-Türk modernleşmesi veya ulus-devlet inşası ile ilgili açıklamalarımın 'sınırlı' kaldığını hep düşünmüştüm. Söz konusu sınırın, sosyal bilimlerde daima olan hatta yer yer olması gereken; o dönemki anlama/anlamlandırma ve kavrayış düzeyim yanı sıra bir başka unsurla, dil ile de yakından ilişkili olduğunu düşünme ötesinde 'biliyordum'. Zira, ışıklar içinde uyusun, hocam İşaya Üşür'e katılıyordum; “Bir imparatorluk tarihini yazmak ancak imparatorluk sınırları içindeki tüm etnik unsurların dillerini bilmekle mümkündü”. Ermenice, Rumca öğrenemedim ancak Dokto-

ram sonrasında zaman kaybetmeden eski Türkçe/‘Osmanlıca’ öğrenmeye başladım. Yeni hocaların da dâhil olacağı hikâyenin ‘en geç’ başlangıcı.

Antalya’da benzer ilgilere sahip bir grup arkadaşla başladığımız ‘dil’ öğrenme çalışmaları sonucunda tek kalmış olmama karşın sabırla öğretmeye çalışan Güven Dinç’i o dönem tanıdım. Metinleri satır satır okuduğumuz günleri unutamam. Sabrı ve emeği için teşekkür ederim.

Hiç aklımda yok iken; başlangıçta arkadaşım sonra hocam olan Fatma Şimşek’in “neden ‘bizde’ Yüksek Lisans yapmıyorsun?” sorusu ile başladığım ikinci Yüksek Lisans serüvenim boyunca kendisinin desteğini hep gördüm. Desteğinin en üst aşaması olarak Tez danışmanlığımı üstlenme nezaketini göstermesi ve Tez yazım sürecinde bana benden fazla güvenmesi benim için çok anlamlı ve motive ediciydi. Fatma Şimşek hocama çok teşekkür ederim.

Hem Bilimsel Hazırlık hem de Yüksek Lisans derslerinde öğrencisi olma şansına erişip kendisinden çok şey öğrendiğim Salih Tunç, nezaketi ve bilgisi ile bana yıllar sonra ‘hoca’lığın nasıl olmasını gerektiğini bir kez daha gösterdi. Minnettarım.

Tez yazma sürecinin tüm zorluklarına benimle bir kez daha katlanmak zorunda kalan eşim Dilek ve kızım Elif Pirbalım’a kendilerinden çaldığım zamanların bir özrü olarak, her ne kadar karşılamayacağını bilsem de teşekkür ederim.

Metnin Tez’den kitaba dönüşmesi sürecinde yaptığı titiz okuma ve düzeltme önerileri için Doktora sınıfından arkadaşım ve Mülkiye’den abim Mustafa Kemal Doğru ve son okumayı yapıp gerekli düzeltmeleri yapan eşim Dilek’in önemli katkıları oldu. Ne kadar teşekkür etsem azdır.

Kitabın yayımlanması aşamasındaki tüm katkıları için Heretik Yayınları emekçilerine teşekkürü de not etmeliyim.

‘Bir ömür artı bir yıl’da ortaya çıkan bu metnin tüm kusurlarının bana yazılması koşuluyla.